

SZÓKE KÁLMÁNNÉ Dunakeszi lakodalmas

II. rész

1895 után a lakodalmat megelőző délutánon volt a polgári házasságkötés a községházán. Az ifjú párt csak a két násznagy kísérte, néha a szülők, testvérek is. A pár megkapta a házassági anyakönyvi kivonatát és másnap – ennek felmutatása után – köthettek egyházi házasságot. Később a polgári kötés átkerült az egyházi kötés napjára. A vendégek ebédre érkeztek, a násznép gyülekezésekor a nyoszolyólány mondókája a következőképp hangzott:

*„Én messziről jöttem, végre ideértem,
Mint Noé galambja zöld ág a kezemben.
Dalmátország hegyét mind összekerestem,
Míg végre az aranyát meg is leletem.
Annak aranyából bőven magammal is hoztam,
Míg jöttem, utamban zöld ágamra ráraktam.
Kinek a rozsmaringos alma díszlik a kezében
Az jól beletekintsen a pénzes erszényébe.
Násznagy uram adja hát ide a kalapját
Hadd tűzöm melléje rozsmaringnak ágát...”*

(Szabó Terus néni gyűjtése)

Lengyel György vőfély jegyezte le Béki Terus nénitől 1986-ban: A nyoszolyólányok a nyakukba felkötött tálcán, szép piros almába szúrt aranyozott és pici színes szalaggal feldíszített rozsmaring szálakat kínálgattak. A násznagnak illett azokat sok pénzért megvenni, majd ő osztogatta a megvett rozsmaringos almákat a lakodalmas menetben résztvevő lányoknak. (Béki Lajosné Szabó Terus néni házasságkötése 1940-ben volt. Visszaemlékezését Szakáll Lászlóné gyűjtötte az 1980-as évek végén)

Régen a reggeli mise keretében tartották a nászmisét. Csak az 1930-as években került a délutáni órákra. Így lett városibb, úribb. A lakodalmi ebéd pontban egy órakor volt. A templomi esküvő 3 órára tolódott. Így világosban vonulhatott a lakodalmi menet is. A vőlegény házatól zene és nótaszóval indult a menet a menyasszony házáig, ahol szép versekkel búcsúztatták el a menyasszonyt a szülői háztól, lakóitól, szomszédoktól, barátoktól....

*„Tisztelt vendégsereg, eljött már az idő,
Mikor az ifjú pár búcsúzásra áll elő.
A mi menyasszonyunk, s vőlegényünk ily módon szólónának,
Ha könnyeiktől most szavakhoz jutnának.
Elmondom hát helyettük, mit elméjük gondol
...A szülői háztól most, mielőtt kilépünk,
Tőletek szüleink bocsánatot kérünk...
Köszönjük tinéktek, hogy felneveltetek,
Az Isten áldjon meg ezért titeket!”*

(Forróné Veres Klára esküvőjén, 1974-ben)

Innen mentek a templomba. A férfiak kezében egy üveg bor, az üvegen kerek kis fonott kalács. A menet végén két asszony, karjukon kosár, benne felszeletelt pusztakalács. A kapukban állókat ebből kínálták meg. A menyasszony a két násznagy között ballagott, a vőlegényt két koszorúslány kísérte, utánuk a rokoni fokok szerint a násznép. Ahol volt egy kis tér, szabad terület, a menet megállt és muzsika- ill. ének-

szóra táncoltak. Az esküvői menetben a lányok, a legények kurjongattak (népi szövegű kiáltások):

*„Arany bárány, arany kos, esküvőre megyünk most...
Arany gyűrű, karika, a menyasszony Marika...
Nyisd ki János a kapudat, most hozzuk a hű párodát...
Aki miránk báméskodik, az mi közénk kívánczik...
Örömanya gyere ki, vár a menyed ideki...
Ez a lány is azért nézi, mert menyasszony akar lenni...
Hu-ju-ju-ju-ju-ju”*

Lakodalmas menet G. Veres Teréz és Tóth Pál esküvőjén (1957)

Az örömkalács Dunakeszin is tartozéka volt régen a lakodalmi készítményeknek. „Az edény széle, amiben sütötték, hullámos volt. Onnan kaphatta a nevét ez a kalács, hogy vidáman, jó kedvvel vitték a násznép vonulásakor mindenfelé. Egy fiatalasszony vitte, és ha találkozott valakivel, ezt a kalácsot megemelgette, táncoltatta. Egy lakodalomban csak egy ilyen kalács készült. Hogy mi lett a sorsa, azt nem mondták el az adatközlők” (Baka József ny. tanár 1989). Az új pár egymás kezét fogta a templomból jövet. A papnak egy üveg bort, kalácsot vittek, mellé rozsmaringos almát vagy narancsot adtak. A vőlegényekhez ment a násznép. A kapu előtt elénekelték a „Nyisd ki babám az ajtót...” kezdetű dalt. Az örömanya nyitott ajtót a vendégeknek. A menyasszony bevezetése esküvő után:

*„Sok fáradozásunk nem esett hiába
Mert egy drága kincset hoztunk a hajlékba
Íme itt a menyasszony, velünk megérkezett.
Tessék örömszülők, fogjunk vele kezét.”*

Kézfogás után az örömanya elültette a vendégeket. Régen divat volt egy seprűt keresztbe tenni a konyhaajtóba, vagy egy vízzel teli vödört odaállítani. Ha a menyasszony eltette onnan, azt mondták, hogy házias, ügyes, takaros menyecske lesz belőle. Vacsora előtt a vőfély csendet kért, verset mondott egy-egy fogás előtt. A násznagy imát kezdett. A vacsora: húsleves, főtt hús, torma, paprikás, sertéssült, sült tyúk egészben. „Az én időmben a tyúkokat egészben sütötték a pékségben, egy asszonyt mindig megbíztak a locsolgatásával” – meséli Tótné Teri néni. 1924-ben nem volt még nagy divat a torta. Sok jó tészta, rétes sült. Az édes süteményeket a fiókos szekrényben, komódban

gyűjtötték fajták szerint, annak megfelelően, ki mit kért, azt a fiókot húzták ki, egyenesen onnan kínáltak. Egyik fiókban csak rántott hús volt – emlékszik vissza Ujfalusy László. Éjféli falatozásra a vacsorából megmaradt ételt szolgálták fel, de már leves nélkül. A lagzis ház kapujánál álló szájtatóknak, (mifelénk „leselkedőknek” hívták), vittek ki bort, süteményt.

Az idősök elmondása szerint régen – még fagyos időben is – az udvaron táncoltak. Szakadó esőben (aki befért) a lakodalmas szobába húzódott. A muzsikásokat a szoba egyik sarkába telepítették. Régen Veresegyházról hoztak muzsikásokat lovas kocsin. Vacsora előtt, a főétek feltalálása előtt egy-egy verset mondott a vőfély: külön a leveshez, főtt húshoz, tormához, paprikáshoz, sültetekhez, süteményekhez, amit közben borköszöntővel fűszereztek.

Dunakeszin a lakodalomban éjfél előtt a falu ill. a község templomi előimádkozója Holovics Pálné énekelte a kánai menyegzőt. 93 évesen halt meg, az ő távozásával a kánai menyegző éneklése is elmaradt.

A menyasszonytáncot két órakor tartották. Tóth Pálné Terus néni esküvőjén viszont 4 órakor volt, ő azt mondta, minél később legyen, mert menyasszony már nem lehet, menyecske meg még igen. Az ő lagzijában még reggel is húzta a cigány, már a nagymiséről jött a nép, mikor a zenészekkel elindult a lovas kocsin hazafelé. A menyasszonytánc régi időkből való ajándékozási alkalom, ekkor mindkét lakodalmas ház vendégei együtt voltak. A pénznek alkalmas méretű szítát, tálát tettek ki. A vőfély így hívta fel a figyelmet:

*„Az asztal közepén van egy üres tányér,
Én kezdem a táncot, a többi még ráér.
Addig szaladjanak haza forintért, bankóért.
Te meg primás húzd rá az új házaspárért!
Eladó a menyasszony!”*

(1974 – Forróné Veres Klára esküvőjén)

A tánc végén a férj bedobta a kalapját a tálba, felkapta a menyasszonyt és kiszaladt vele. Amíg a menyasszony átöltözött, maskarázással (bolond menyasszony, vőlegény) nálunk fehéltáncos (párnatánc) mulatták az időt. A menyasszonytánc után menyecske ruhában tért vissza az új ara, fejét menyecskekendővel kikötve és sötétebb ruhában. Mindenki megforgatta, hajnalig ropták a táncot.

Amikor világosodott, akkor mentek haza a vendégek. Az új asszonynak már ekkorra meghozták a munkaruhát és lábbelit. Az volt a szokás, hogy a lagzis szobát az új asszony teszi rendbe, ő takarítja ki. Az asszonyok be-benéztek, hogy az új asszony

Koncsik Erzsébet esküvője (1952)

kezében hogy áll a munkaeszköz, jártas-e már ebben-abban, vagy még sokat kell gyakorolnia. Gyakran mondták: „Járatlan-ka még.” A háziasszony a lakodalmos másnapján körülnézett, hogy melyik tortából, süteményből, húsból kiknek juttasson.

Az új párnak minden időben igyekeztek legalább egy szobát biztosítani. Sok fiatal pár éveken át jól megfért a szülőkkel egy asztalnál, de többen külön konyhát vezettek, így óvták magukat attól, hogy ügyeikbe belebeszéljenek a szülők. Volt, aki minél előbb igyekezett alkalmas méretű házat építeni.

Asztalos Katalin esküvője (1935 körül)

2005 októberében – Terbe Józsefné, a Vasutas Nyugdíjas Kiránduló Klub dunakeszi születésű vezetőjének álma valósult meg. Látta a gyűjteményben a sok esküvői kincset, a bekeretezett gyöngyös menyasszonyi koszorút, népviseletet, az esküvői menetet felelevenítő babákat és a sok-sok fényképet. Olyan tárgyakat is őriznek itt, amit esküvői ajándékként kaptak a házasulandók (lóca, rétes tál, tányérok, stb.). Csöpi néni részese is volt hasonló eseménynek más vidéken. Gondolta, itt is érdemes feleleveníteni a lakodalmast, mint régi hagyományt, hogy a Dunakeszire betelepülők, az itt élő utódok láthassák, milyen is volt az igazi lagzi. Az ő vezetésével a nyugdíjas klub tagjai eddig már négy alkalommal rendezték meg korhű öltözékekben, a régi hagyományokat felelevenítve a dunakeszi lakodalmast. Szakáll Lászlóné, Lujzi néni segítségével állították össze a forgatókönyvet. A Jézus Szíve templom lelkészei a Dunakeszin élő ezüst, arany, gyémánt, vas lakodalmukat ünneplő házaspároknak újítják meg a házassági ígéretüket. A lakodalmos menet a kikérés után a József Attila Művelődési Központból indul a Béke úton át a templomig, visszafelé az Iskola sétányon haladnak, a Köröndnél – régi szokás szerint – megállnak egy csárdásra, útközben bort kínálnak, rozmaringos almát árulnak. A násznépet Piriczki Ottó és zenekara kíséri, a nyugdíjas klub éneklő csoportja énekel. Visszaérve a kultúrházhoz megzörgetik az ajtót, és énekelik: Nyisd ki babám az ajtót... Bent kalács várja őket, a lagzi korhűen zajlik, van ott vacsora „eredeti fogásokkal”, menyasszony- és menyecsketánc... Mindez vőfély által konferált ízes verses köszöntőkkel. Az első két rendezvény vőfélye Tóth Mihály, a harmadiké Lengyel György, a negyediké Ujfalusy László volt. Kétévenként elevenítik fel a lakodalmast. A következő 2011 októberében lesz. A Keszi Tv minden alkalommal közvetíti e kedves eseményt, a képűségben megjelenik az első vendégdívat, majd a második dívat maga a vőfély mondja el.

Legyenek jövőre a lakodalmos vendégei!